

Uz mākslu balstītā iz/novērtēšanas instrumenta “putna ligzdas zīmējums” adaptācija Latvijā

Naira Šķone¹, Kristīne Mārtinsons^{2,3}

¹ Biedrība “Saules sala”, Latvija

² Latvijas Mākslas terapijas asociācija, Latvija

³ Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Ievads. “Putna ligzdas zīmējums” (PLZ) [Kaiser, 1996] ir uz mākslu balstīts iz/novērtēšanas instruments [Kaiser, 1996], kurš balstīts piesaistes teorijā [Bolbijs, 1998] un sniedz informāciju par indivīda piesaistes stilu. Pētījumi par PLZ kā iz/novērtēšanas instrumentu piesaistes stila noteikšanai ir veikti dažādās izlasēs: sievietēm, kuras ir mātes [Kaiser, 1996], augsta sociālā riska grūtniecēm [Overbeck, 2002], koledžas studentiem [Reyes 2002], anoreksijas slimniececēm [Fine 2002], 9–11 gadus veciem pamatskolas skolēniem [Hyer's, 2002], no psihoaktīvām vielām atkarīgiem pacientiem (turpmāk tekstā – PAV) [Francis, Kaiser, Deaver, 2003], pusaudžiem bērnunamā [Trewartha, 2004], pusaudžiem, kuru vecāki ir atkarīgi no PAV [Lensen, 2006], un kvalitatīvs pētījums bērniem, kuriem ar vecākiem ir nedroša piesaiste [Sheller, 2007] u. c. Latvijā PLZ līdz šim nebija adaptēts.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Mērķis bija veikt PLZ adaptāciju Latvijā atbilstoši starptautiskajām testu adaptācijas vadlīnijām [Raščevska, 2005] un 1) noteikt PLZ iekšējo saskaņotību, 2) pārbaudīt saistību starp PLZ testu un retestu, 3) pārbaudīt neatkarīgu ekspertu zīmējumu novērtējuma saistību.

PLZ tiek izvērtēts 14 skalās: 1) zīmējumā attēlots viens vai vairāki putni; 2) zīmējumā attēlota putnu ģimene; 3) zīmējumā attēlota apkārtējā vide; 4) zīmējumā ir lietotas četras vai vairākas krāsas; 5) zīmējumā dominējošā ir zaļā krāsa; 6) PLZ stāsts ir saskaņots un loģisks UN tajā galvenokārt ir pozitīvas tēmas; 7) zīmējumā dominējošā ir brūnā krāsa; 8) ligzda ir noliekusies 45° leņķī un vairāk, tādēļ izskatās, ka tās saturs izkritis; 9) ligzdai nav apakšas, tādēļ izskatās, ka tās saturs izkritis; 10) ligzda ir attēlota neaizsargātā vietā; 11) līnijas ir zīmētas pārāk enerģiski un aizņem lielāko papīra daļu; 12) zīmējums ir vairākkārt atsākts zīmēt, tajā ir daudz dzēstu un svītrotu vietu; 13) zīmējumā ir izmantoti neparasti, dīvaini, neloģiski un haotiski elementi vai zīmēšanas metodes; 14) PLZ stāsts nav saskaņots un loģisks vai ietver daudz negatīvu tēmu (vai abi), un tās tiek vērtētas piecu punktu Likerta skalā. PLZ izpildīja n = 129 respondenti, no kuriem n = 79 ar PAV izteiktības tendenci un n = 50 bez atkarības no PAV.

Rezultāti. Tika aprēķināts Kronbaha alfas koeficients, kas uzrādīja labus PLZ iekšējās saskaņotības rezultātus ($\alpha = 0,746$). Lai noteiktu, vai starp PLZ testu un retestu ir saistība, tika aprēķināts Pīrsona korelācijas koeficients, kurš 10 skalās bija lielāks par 0,6 un nozīmīguma vērtība 10 skalās $p = 0,000$ ($p < 0,01$), kas liecina par ciešu saistību. Trīsdesmit nejauši izvēlētu zīmējumu aprēķinu rezultāti parādīja, ka starp trīs neatkarīgiem, apmācītiem vērtētājiem ir statistiski nozīmīga saistība zīmējumu vērtējumos ($r = ,83$).

Secinājumi. Ir veikta PLZ adaptācija Latvijā. PLZ iekšējā saskaņotība ir laba. Ir nozīmīga saistība starp testa un retesta rezultātiem, neatkarīgo vērtētāju vērtējumu saistība ir laba. Pētījuma rezultāti atbilst citos pētījumos iegūtajiem datiem, tika iegūti jauni statistiski nozīmīgi dati. Pētījuma rezultāti apstiprina, ka PLZ sniedz informāciju par indivīda piesaistes stilu un var tikt izmantots kā uz mākslu balstīts izvērtēšanas instruments vizuāli plastiskās mākslas terapijā Latvijā.